

**POROČILA IN OCENE
RELAZIONI E RECENSIONI
REPORTS AND REVIEWS**

Simona Taušič

SLOVENSKI SLAVISTIČNI KONGRES.
Celje, 7.-9. oktober 1999.

Letošnje srečanje slavistov, po novem kongres in ne zborovanje, se je odvijalo v Celju v organizaciji Slavističnega društva Slovenije in Slavističnega društva Celje. Kongres je trajal tri dni, od tega sta bila prva dva namenjena predstavitvam referatov, tretji pa strokovnim popotovanjem po kulturno-turističnih točkah Celja in okolice.

V okviru teme *Slovensko jezikoslovje danes in jutri* je svoje raziskovalne izdelke predstavilo več kot trideset govornikov, zato se mi zdi smiselno, da predstavim le tiste, ki so tako ali drugače izstopali. Kot prvi je na strokovnem delu kongresa nastopil akad. prof. dr. Jože Toporišič, predstavil pa je jezikoslovne razprave, ki so privedle do 4. Izdaje Slovenske slovnice in novega slovarskega dela Slovenskega pravopisa. Slovar novega pravopisa uveljavlja slovnico teorijo nove slovnice in pravil slovenskega pravopisa 1990, v slovensko pravopisje pa uvaja tudi tonemski naglas. Govornik se je dotaknil tudi izdaje novega učbenika za slovenski jezik za prvi letnik srednjih šol (avtorice M. Bešter, M. Križaj Ortar, M. Končina, M. Bavdek, M. Poznanovič, D. Ambrož, S. Židan), ki se mu zdi neprimeren, saj naj bi zniževal raven zahtevnosti vsebin slovenskega knjižnega jezika in posledično tudi nivo znanja dijakov. Zaradi pomanjkanja časa se obetajoča diskusija, ki jo je prof. dr. Toporišič sprožil, ni mogla razviti. Poleg tega se je govornik dotaknil tudi pojmovanja zvrstnosti v slovenskem jezikoslovju, ki se zadnja leta odmika od trdne klasifikacije (gre za funkcijske zvrsti) in govori le o vrstah in podvrstah besedil, ki nastajajo z najrazličnejšimi nameni in v raznolikih sporazumevalnih okoliščinah, kar pomeni, da jih ne moremo združevati v enotne skupine z istimi značilnostmi. To tezo je utemeljeval dr. Marko Stabej naslednji dan na okrogli mizi *Poslovna in uradovna slovenščina v zgodovini in danes*, čeprav smo jo lahko "brali" tudi kot repliko na izjavo prof. dr. Toporišiča.

V prvem sklopu predavanj je imel zanimiv nastop tudi prof. dr. Igor Grdina, ki je prepad med prvo, nekoliko pojemajočo strukturalistično paradigmo v današnjem jezikoslovju, ter drugo, pragmatično-besedilovno naravnostjo, ki vedno bolj pridobiva na veljavi in si utira pot tudi v učbenike, poglobil do konca. Po njegovih besedah sedanje stanje v slovenski slavistiki ne zagotavlja preživetja; rešitev iz mrtvila vidi v odpiranju vede k fleksibilnejšim in netradicionalnim povezavam, poiskati je treba času ustrezajoče organizacijske in ra-

ziskovalne modele. Po zlomu t. i. strukturalističnega enoumja se je pokazalo, da je slavistična znanost postala organizacijsko preohlapna in prekompleksna.

Neposredno na nastop prof. dr. Igorja Grdine se je nanašal referat prof. dr. Brede Pogorelec, ki je pomirljivo ovrgla pesimizem predhodnega govornika in izpostavila tudi pozitivne in spodbudne strani v trenutnem stanju in smernicah razvoja današnjega slovenskega jezikoslovja.

Popoldne je obiskovalec lahko poslušal dva sklopa predavanj, ki sta sicer potekala vzporedno. V veliki dvorani so svoje referate med drugimi predstavili tudi prof. dr. Ada Vidovič Muha (Slovenistika in aktualna vprašanja knjižnega jezika - stanje in perspektive), doc. dr. Erika Kržišnik (Predstavitev Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik), doc. dr. Marko Stabej (Jezikovna politika), asist. mag. Vojko Gorjanc (Računalniška zbirka besedil - FIDA), doc. dr. Simona Kranjc (Psiholingvistika v slovenistiki), dr. Tomaž Sajovic (Umetnostno besedilo in jezikoslovje). V mali dvorani so medtem poleg drugih predstavljale svoje referate, ki so se dotikali poglavij iz pragmatike, prof. dr. Olga Kunst Gnamuš, asist. mag. Mojca Schlamberger Brezar in Matejka Grgič, prof. Slednja je tudi dobitnica nagrade Slavističnega društva Slovenije za leto 1999 za posebno uspešen dodiplomski študij slovenistike na tujih univerzah.

V petek je dopoldne potekalo vzporedno delo, in sicer v veliki dvorani sklop predavanj iz zgodovinskega jezikoslovja in dialektologije, v mali pa že omenjena okrogla miza na temo poslovne in uradovne slovenščine, ki je izzvenela nekoliko togo, saj je bila zastavljena kot predstavitev vnaprej pripravljenih referatov, toda ker se nekateri govorniki niso držali predvidenega časovnega okvira, je za diskusijo spet zmanjkalo časa, predvsem pa energije tako govornikov kot poslušalcev.

Po odmoru je sledil še zadnji del strokovnega dela kongresa, in sicer okrogla miza z naslovom Izkušnje in ugotovitve šolskega inšpektorata, ki jo je vodil mag. Alojz Širec z Inšpektorata Republike Slovenije za šolstvo in šport. Predstavljene so bile nekatere posebnosti šolske inšpekcije v Sloveniji; cilji Zakona o šolski inšpekciji, njeno delovno področje ter področje nadzora. Istočasno je v mali dvorani tekla predstavitev strokovnih publikacij.

Strokovni del kongresa so popestrili še nekateri spremljevalni dogodki: prodajna razstava slovenističnih publikacij, vodeni ogled mestnih znamenitosti, muzeja novejša zgodovine, gledališka predstava, literarni večer, kulturno-družabni večer...

Kongres je tako po vsebinski kot organizacijski plati izpolnil in tudi presegel pričakovanja, "slavisti praktiki" pa so lahko kljub samokritiki prof. dr. Paternuja, češ da se slovensko jezikoslovje preveč ukvarja samo s seboj in pozablja na potrebo po prenosu izkušenj na mlade robove, v široki strokovnoprogramski pa tudi spremljevalni ponudbi našli dovolj vzpodbud za nadaljnje delo.

POJEJ KAJ, OBLECI SE IN PAZI NASE

Massimo Montanari: LAKOTA IN IZOBILJE:

ZGODOVINA PREHRANJEVANJA V EVROPI. Ljubljana,

Založba /*cf., Rdeča zbirka, 1998, 267 strani.

Georges Vigarello: ČISTO IN UMAZANO: TELESNA

HIGIENA OD SREDNJEGA VEKA NAPREJ. Ljubljana,

Založba /*cf., Rdeča zbirka, 1999, 317 strani.

Michel Foucault: ZGODOVINA NOROSTI V ČASU

KLASICIZMA. Ljubljana, Založba /*cf., Rdeča zbirka,

1998, 287 strani.

L. P. Hartley je v svoji noveli "The Go-Between" med drugim zapisal: "Preteklost je tuja dežela. Tam stvari počnejo drugače."

Če mu za trenutek verjamemo in primerjamo temeljne značilnosti preteklosti in neke tuje dežele, vidimo, da pri stvareh in dogodkih, ki jih raziskujemo, pač ne moremo biti neposredno udeleženi, temveč se moramo zanesti na poročila, ki jih na to temo lahko zberemo iz raznih virov. In tu se začnejo problemi. Viri namreč vsebuje podatke, ki jih lahko razumemo popolnoma drugače, kot so jih razumeli njihovi avtorji, mi pa tega ne vemo. In če se v tujo deželo odpravimo s takimi podatki, težave po navadi niso daleč. To velja tudi za raziskovanje preteklosti, le da nam tukaj enosmernost časa ne dopušča, da bi se odpravili tja in na svoji koži preverili, kaj je res in kaj ne. Zato si moramo v tem primeru pomagati na druge načine.

V lanskem in letošnjem letu so pri Založbi /*cf. (Rdeča zbirka) izdali tri knjige, ki se sicer ukvarjajo z različnimi zgodovinskimi temami, toda na podoben način. Njihovi avtorji namreč nobeni humanistični vedi ne dopustijo, da bi si prilastila ekskluzivno pravico do interpretacije virov, temveč odločitev v veliki meri prepuščajo viru samemu. Ta potemtakem vstopi v vrstinec interdisciplinarnosti, ki mu omogoča, da ponudi bralcu celovitejšo informacijo o svoji vsebini. Pisec mora pri takem delu skrbeti za rdečo nit s svojimi komentarji, ki omogočajo gibanje skozi čas in skrbijo za povezavo med dogodki, vendar pa ti komentarji niso obvezujoči.

Knjigo lahko na ta način beremo kot zbirko virov, ki so izbrani glede na določeno temo, lahko pa sledimo avtorju, ki nas vodi s pomočjo svojega znanja, idej in pogledov. V obeh primerih gre za zanimivo branje, ki nam poleg velikega števila informacij nudi tudi občutek, da smo v pripoved tudi sami vpleteni.

Massimo Montanari se je tako v svojem delu "Lakota in izobilje: zgodovina prehranjevanja v Evropi" lotil hrane in z njo povezanih problemov v Evropi skozi zgodovino. Ugotovil je, da so naše prehranjevalne navade rezultat preloma, ki se je zgodil že v antičnem Rimu, njegove posledice pa so se pomešale z novimi izzivi, ki jih je prinesel čas, in tako je nastalo nekaj novega, enkratnega, dandanes tako samoumevnega.

Ker se je svet vedno delil na civilizirane in barbore, so morali civilizirani najti temeljne ločnice med "nami

in njimi". Tako Grki kot kasneje tudi Rimljani so kmalu ugotovili, da je to najlažje prav pri prehrani. Civilizirani človek je namreč gojil žito, trto in oljko na urejenem podeželju, tam je rasla tudi zelenjava, razveseljeval jih je sir in včasih tudi nekaj mesa. Vse to je bilo treba uživati zmerno: ne premalo ne preveč.

Barbari, zlasti Kelti in Germani, pa so v glavnem izkoriščali neokrnjen gozd in ledino. Lov in ribolov, nabiranje divjih sadežev, gozdna paša prašičev, konj in goveda so bili osrednje in značilne dejavnosti njihovega načina življenja. Poleg tega pa so imeli meso za simbol moči, sredstvo za pridobivanje telesne energije, življenjske moči in bojne vzdržljivosti. Pravi moški je bil le tisti, ki je lahko "pojedel goro", le ta je bil bojevnik.

Bolj ko je Rimsko cesarstvo slabelo, bolj so vanj vdirali barbari in njihove navade. Ko so cesarji začeli izhajati iz vrst Germanov, sta se srečala dva načina življenja, ki ju je bilo potrebno uskladiti. Pri prehrani je med novim evropskim vladajočim slojem in njihovimi podaniki dobilo glavni pomen meso, vendar pa so kruh, vino in olje dobili osrednji simbolni pomen pri krščanski veri in na ta način ostali v igri. Kompromis torej, ki je omogočal vsem, da storijo korak naprej. In ta korak je vodil v udomačevanje in izkoriščanje divjine. Najprej so tja odhajali le puščavniki, ki so iskali stik z bogom in medtem jedli koreninice, gomolje, jagode in plodove z dreves. Sčasoma so samostani najprej plašno, nato pa čedalje odločneje začeli s kultiviranjem "barbarskega" gozda in kmalu postali najbogatejši in najmočnejši kraji v Evropi. Število prebivalstva je v 8. in 9. stoletju začelo skokovito naraščati in povpraševanje po hrani je preseglo njeno proizvodnjo. Plemstvo in kmečke skupnosti so začeli posnemati samostane in izsekavati, obdelovati in naseljevati gozd. To jih je za nekaj časa rešilo pomanjkanja, vendar pa do prave združitve med poljedelskim in gozdno-pašniškim območjem še ni prišlo. Polja so rodila slabo, zaradi česar so morali sejati na večjih površinah, ki so jih pridobili s krčenjem pašnikov. Živino so pojedli ali pa pasli v gozdu, kjer je le-ta pustila svoje izrebe in gnojilo je šlo v nič. Zaradi naglega demografskega pritiska so se začela obdobja pomanjkanja, ljudje so se morali naučiti živeti z lakoto, to pa ni bilo lahko. Prizadela je vse sloje prebivalstva in ko je bilo res hudo, so ljudje iskali hrano na polju in v gozdu, preizkušali razne rastline, koreninice, trave in gozdne sadeže in iz njih skušali narediti užitno jed. Ker jim je manjkalo mesa, so obupano posegali po manjših sesalcih, pticah, mrhovini in človeškem mesu. Veliko ljudi je umrlo, nekateri od lakote, drugi od bolezni, tretji od zastrupitve. Ljudje so se zavedli, da morajo na novo izumiti agrarno kulturo in v 11. stoletju so bili postavljeni temelji, ki so pomagali naslednjim, čedalje številčnejšim generacijam, da so preživele. Razvile so se razne tehnike preživetja, kot so recimo shranjevanje žitaric, sušenje mesa, kruh iz peska, moke in otrobov, različnih gozdnih sadežev, zelišč, oreškov. Meso je bilo lahko konjsko, oslovsko,